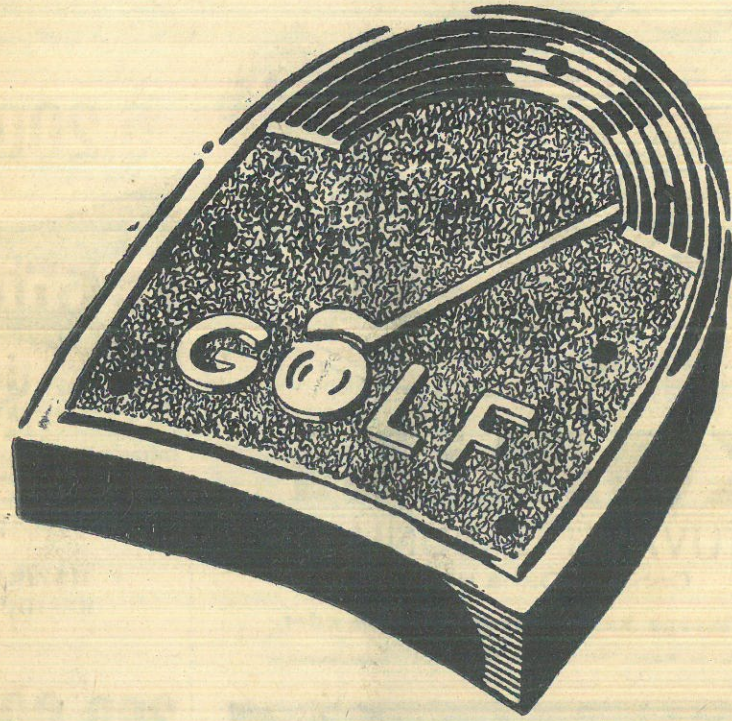

GOLF

GOLF

212

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MAYIS 1960

İÇİNDEKİLER

RADLOFF MİSALİ

TÜRKİYE'DE HİDİRELLEZ

BEBEK ve OYUN

HALK DEYİMLERİ

GERMİYAN KÖYÜNDE HİDİRELLEZ

GAZİANTEP'TE DERLENEN FOLKLOR MADDELERİ

ELİFE AĞIT

KORKAK ADAM ve DEVLER MASALI

ELMALI'DA BİLMECELER

BİZE GELEN KİTAPLAR

Nihad Sami BANARLI

Kerim YUND

M. Ragıp GAZİMİHÂL

İsmet Zeki EYÜBOĞLU

Nedim ORTA

E. S. KOÇAK

Musa BARAN

Salim DALKIRAN

Hüsnü YILDIZ

Sayı: 130

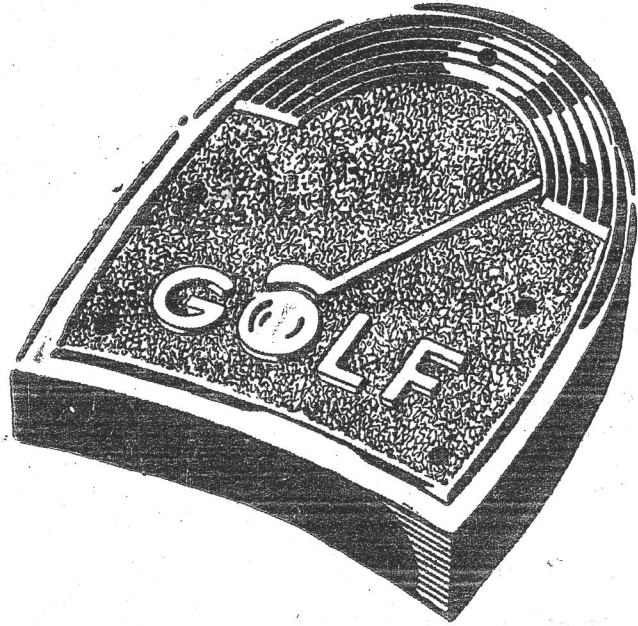
Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

213

GOLF

GOLF

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MAYIS 1960

İÇİNDEKİLER

RADLOFF MİSALİ	Nihad Sami BANARLI
TÜRKİYE'DE HİDİRELLEZ	Kerim YUND
BEBEK ve OYUN	M. Ragıp GAZİMİHAL
HALK DEYİMLERİ	İsmet Zeki EYÜBOĞLU
GERMİYAN KÖYÜNDE HİDİRELLEZ	Nedim ORTA
GAZİANTEP'TE DERLENEN FOLKLOR MADDELERİ E. S. KOÇAK	Musa BARAN
ELİFE AĞIT	Salim DALKIRAN
KORKAK ADAM ve DEVLER MASALI	Hüsnü YILDIZ
ELMALI'DA BİLMECELER	
BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 130

Kuruş: 50

12 3 Mart 1966

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

2/32

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No: 130

MAYIS

1960

YIL: 11 - CİLT: 6

RADLOFF MİSÂLİ

Yazan: Nihad Sami BANARLI

Bu misali, Türkiye'nin bilhassa mahrumiyet bölgelerinde çalışan veya bu yerlerde çalışmak azmiyle yetişen hariki Türk aydınlarına veriyorum; aziz bir vatanın en ücrâ köşelerine koşarak o yerlere ateş ve ışık götürmekte büyük saadet duyanlara ithaf ediyorum.

Çünkü Namık Kemal'in dıştan "Abalı Kâbeli Türkler" diye görünmelerine rağmen, durumlarındaki bütün incelik ve yücelik cevherlerini zemzeğe muvaffak olduğu milletin tanımasına ve bağrında yaşanmaya değer bir iç âlemi vardır.

Radloff, bahtiyar bir alın yazısıyla, bu âlemin bilhassa Orta Asya'daki derinliklerine girmiş, Orta Asya asırlarındaki Türklüğü tanımak için hayatının 60 yılını vermiş bir türkiyat âlimidir.

★ ★

Birtakım "Yarım münevverler" kendi vatanlarında ve kendi milletlerine, onların bazan çok yoksul hayat sahalarına koşarak, hizmet ve yardım etmekten kaçınırlarken, 22 yaşında bir Alman çocuğu Radloff Türklerin Rusya'da, Sibirya'da ve hemen bütün Asya'daki hayatına ve hayat sahalarına ışık tutmuş, ömrünün 60 yılını bu ülkelerde geçirmiştir.

Radloff'un gezdiği yerler, Anadolu ve Rumeli Türkiyesi gibi, her köşesiyle sıcak, en soğuk yerlerinde bile mânevî bir güneşle ısınacak, nisbeten kolay bir ülke değildir.

Bu Alman türkiyatçısı, hayatının 12 yılını Sibirya'da geçirmiştir. Onu, sürgünler ve mahkûmlar diyarı Sibirya'ya götüren kuvvet herhangi bir dıştan zorlayış veya cezası Sibirya'da çekilecek bir kabahat değildi.

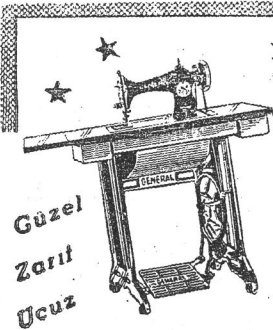
Rodloff, bütün bu zorluklara bir ideal uğrunda katlanmış, bütün güçlükleri bu idealin ateşiyle yenmiştir.

Radloff, bir ondokuzuncu asır idealistidir.

1837 de Berlin'de doğdu, orada okudu. Doktora imtihanını Jena'da verdi. Devrinin büyük dil bilgimlerinden mukayeseli dil bilgisi usullerini öğrendi. Hayatını Rusya'nın Sibirya ve Türkistan bölgelerinde yaşayan halkın bilhassa Türk halkının dillerini, halk edebiyatlarını âdet ve geleneklerini öğrenmeğe ve bunlara ait eserler yazmaya hasretti.

Türkçe'yi, Çince'yi, Fin, Mogol, Mançu dillerini öğrendi, İbrâni, Arap ve Acem dilleri üzerinde, araştırmalarını her yönden aydınlatacak ölçüde, esaslı bilgiler elde etti.

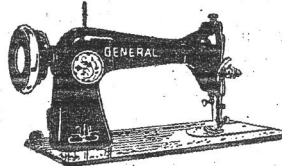
Onun çalışmalarının büyük labora-

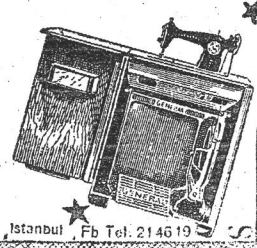
Güzel
Zarif
Ucuz

30 SENE
GARANTİLİ
GENERAL
DİKİŞ
MAKİNALARI

100,000 LİRA
DAĞITIYOR

General

Istanbul, Fb Tel. 214619

Yokkapı Makinası No 29

tuarı Sibirya ve Türkistan ülkeleriydi. Bu münasebetle ilk işi, her zoru yenererek ilminin hayat ve hareket sahasına koşmak oldu. Rusya'ya gitti. Sibirya'da öğretmenlik vazifesi aldı.

Altay, Kazak, Kırgız, Abakan Türkleri arasında dolaştı, onların dillerini, ağızlarını öğrendi. Arada bir, ya parası yetmiyor, ya tahsisatı kesiliyordu. Fakat o yılmıyor, tekrar Rusya'ya dönerek kendisine yeni imkânlar hazırlıyor, Rus büyüklerinin himayesini sağlıyor, sonra Sibirya'nın, Türkistan'ın en zor mntakalarına dalarak, Türklerin dillerini, halk edebiyatlarını, destanlarını öğrenmeğe, toplamaya çalışıyor, bu arada arkeoloji ve coğrafya araştırmaları yapıyordu.

★ ★

Bir aralık, Kazan'da Tatar, Başkurd ve Kazak mekteplerini teftiş vazifesine getirildi. Buradaki Türk hal-kını, Türk çocuklarını, devrinin yeni mefodlarla okutmak ve yetiştirmek için, bazan bu türlü yeniliklerde, millî geleneklerine ve millî kültürlerine bir ihanet kokusu sezen Türk halkı ile dahi mücadele ederek, bu illerde muallim mektepleri açmak lüzumunu hissetti. Bunun çarelerini araştırı, İlk olarak Kazan'da Türkler için ve Türklerden hoca yetiştirmek için bir muallim mektebi açmaya muvaffak oldu. Bu mektep te bizzat Türk âlim ve imamlarından ve meselâ o sahanın büyük bir Türk târihçisi ve imamı olan Şahabeddin Marcâni'den istifade etti. Mektebe onların da hoca olmalarını sağladı.

Türkleri sevmekte ve Müslüman Türklere hizmet etmekte o kadar ileri vardı ki, Rus hükümetinin bütün karşı koymalarına rağmen, Türklerin eski camilerini tamir ettirmek ve Türk kültürünü kalkandıracak müesseseler kurmak yolunda türlü çarelere baş vurdu ve muvaffak oldu.

Radloff'un hayatı bir destandır. Bu destanda onun müslümanlarla hıristiyanları, hattâ müslümanlıkla hıristiyanlığı bağdaştırmak gibi, belki harice karşı böyle görünmek zaruretinden doğan, daha başka idealler uğrunda çalıştığı

da görülmüştür.

Fakat o, bütün bu 60 yıllık mesaisi içinde en çok Türk kültürüne hizmet etmiş, Türklerin hattâ millî istiklallerini yeniden kazanmak için faaliyete geçmelerinde, onlara gösterdiği kültür ve hürriyet yolları vasıtasıyla, büyük hizmeti olmuştur.

Radloff'un Türkoloji sahasındaki bütün çalışmalarını ve eserlerini birer birer inceliyebilmek ise, bugün baş başına bir ilim teşkil edebilir. O, "Türk boylarının halk edebiyatı denemeleri" adlı büyük eseriyle ve "Türk ağızları için sözlük denemesi" adlı mühim lûgat kitabıyla, türkoloji araştırmaları için cidden himmet eseri sayılacak kaynaklar hazırladı. Rus Akademisinin çalışmalarına tam bir türkiyatçı sıfatıyla katıldı.

Kutadgu Bilig adlı, İslâmî Türk Edebiyatının ilk büyük eserini türkiyat dünyasına tanıtmak için ilmî araştırmalar, tercimeler ve neşirler yaptı.

Mogolistan'da, önce Çin kaynaklarıyla, Mogol târihçisi Cüveynî'nin haber verdiği ve sonra bilhassa Yadrıntsev'in yeniden keşfe muvaffak olduğu Orhun âbidelerini yerinde görmek üzere Koşo-Tsaydam bölgesine gitti. Yenisey ve Orhun yazıtları ve bu âbideler üzerindeki yazının okunmasında ilk zaferi kazanan Danimarkalı Profesör Thomsen'in çalışmalarına zemin ve imkân hazırladı.

Göktürk kitabelerinin okunmasıyla Türk milliyet ve medeniyetinin Orta Asya'daki en büyük zaferi, taşa kazılmış târih sahifeleri halinde meydana konulmuş ve dünyaca öğrenilmiş oldu. Radloff, bu kitabeleri bizzat ve daha geniş şekilde okuyup deşifre ederek, türklüğe belki en büyük hizmetlerinden birini yaptı.

★ ★

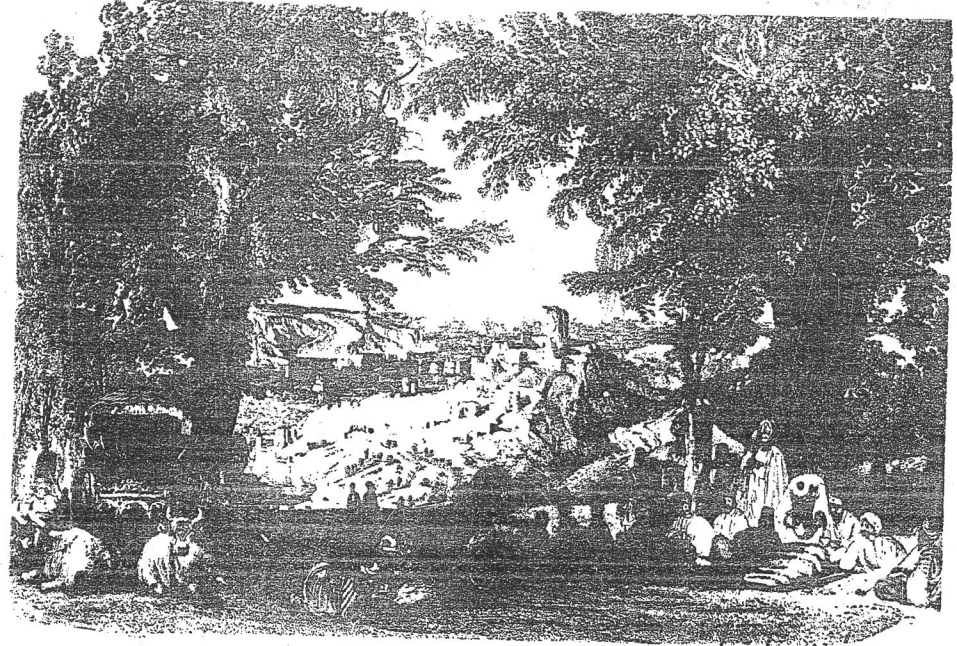
29 nisan 1918 de Petersburg'da ölen Radloff, türkoloji araştırmalarının yolculuk bilmez kurucularından biri ve bu yolun büyük idealisti olarak adını Türk ve dünya târihine altın harfle yazdırmış bir örnek adamdır.

Bu yolda meydana getirdiği eserleri, adları ve çeşitleriyle dahi burada

Gelenek ve Görenekler :

TÜRKİYE'DE HİDİRELLEZ

Yazan: Kerim YUND

18 ci yüzyılda Boğaziçinüde yapılan bir Hidirellez âlemini canlandıran bir gravür

Eskiler yılı ikiye bölmüşler, birine yaz, ötekine de kış demişler. Şimdiki takvim bilgimize göre yaz 6 mayısta başlar, 7 kasımda biter, 186 gün süren bu bölümün günlerine ruz-u hıızır (yeşil, yeşeren gün) derlerdi. Kış, kasım ayının 8 inde başlar, mayısın 5 inde son bulurdu. 179 gün çeken kış günlerine de ruz-u kasım (bölen gün) de-

saylamıyacak kadar mühim yekûn tutuyor. Bu bir "Radloff Kütüphanesi" dir ki baştan sona büyük feragatlerle kazanılmış bir türklüğe hizmet destanıdır. Ve onun gibi böyle ilim ve medeniyet destanları uğruna ömür vakfedenleri ise zaman zaman her milletin gençliğine haber vermekte büyük fayda vardır. Merak edenlerimiz, Radloff'un bu ilim ve hayat destanını ilk cildi türkçeye çevrilen "Sibirya'dan" adlı eserinde okuyabilirler.

nirdi.

Bizde (Tanzimat) tan önceki ver-gilerde, alış verişte süreler bu ölçülere göre hesaplanırdı.

Arapça yeşil anlamına gelen hıızır sözünün hıdır diye de söylenmesi caiz olduğundan, yazın ilk gününe halk "Hidirellez" aydınlar da "Hızır — İlyas" derdi. Şimdi hepimiz "Hidirellez" diyoruz. Belli bir olaya ad olarak veriyoruz.

Ötedenberi bu günde eğlence, şenlik, bayram yapılırdı. Yine de bu gelenek sürmektedir.

6 mayısta topraklarımız üzerinde bulunan bitkilerin yaprak, çiçek, meyve bakımından türlü renkler, hele baştan başa yeşile bürünmesi, kişilerin kışın baskısından kurtulması, bu günde şenlik yapılmasının başlıca sebebidir. (Bazı hidirellezlerde de umulmadık soğuklar, hatta kar yağdığı da olmuş).

Yer yüzünün canlanması, insanların dinçlenmesi bakımından çok önemli bir sürenin başlangıcı olan hidrellez şenliği, bir bahar bayramıdır. Bir yıl dönümü olayına verilen addır.

Yılbaşları, ötedenberi sevinip, eğlenmek için kutlanan özel günlerdir. Nevruz, bir nisan, bir muahrem, bir ocak şenlikleri, hep yılbaşı eğlencele - ridir. Fakat bu eğlencenin kökü çok es ki çağlara dayandığı için, zaman bakımından, çeşitli topluluklarca kutlandıktan sonra uluslar tarihi bakımından, din gelenekleri yönünden değişiklikler benzerlikler göstermektedir. Hidrelleze, Sümerlerde, İbranilerde, Yunanlılarla, Araplarda, Türklerde ve daha başka uluslarda var olduğu görülmektedir. Din bakımından ise, Şamanlıkta, Mu - sevilikte, Hıristiyanlıkta, Müslüman - lıkta sözü edildiği ve sayıldığı anlaşılmaktadır.

Yazın ilk gününe Hidrellez den - mesinin sebini inceliyecek olursak, şu sonuca varırız: Bu gün bir ad gibi söy - lediğimiz (Hidrellez) sözü (Hızır — İl - yas) sözlerinin halk ağzında aldığı son konuşma şeklindedir. Hızıra hıdır da de - nildiğini belirtmiştik. İlyas'a da Tür - kiyenin bazı yerlerinde Ellez derler. Bu adların sahipleri çok eski çağlarda ya - şamış iki peygamberdir. Bunlar Ab - hayat verilen ölmeklik suyunu içen ki - şilerdir. Doğduklarından beri yaşamak ta olduklarına ve kıyamete kadar da yaşayacaklarına inanılır. Bu iki kişi bir birlerinden ayrı olarak dünyayı dolaşırlar, yılda bir gün altı mayısta karşılaşurlar, görüşüp, konuşup hemen yine yollarına koyulurlar. Bunların gö - revi kişilere iyilik yapmak, onları kö - tülüklerden, tehlikelerden korumaktır. Hızır ile İlyas peygamberin buluştuk - ları gün her yön yeşerir, sular çağlar, tabiat uyanır. Kişiler de bu günü ağır - lamak, saymak için coşarlar, sevinir - ler. Bu, Hidrellez şenliklerinin teo - lejik bir açıklamasıdır.

Halkımız genel olarak Hidrellez deyinince, Hızır peygamberi anlamakta ve onun koruduğu, hüküm ettiği şey - lerden yardım istemektedir. İlyas unu -

tulmuş gibidir.

Kul bunalmayınca Hızır yetişmez — Hızır gibi imdadada yetişti — Yetiş ya Hızır — Hızırın eli değmiş — Her kime Hızır desem hınzır olur — Hızırın elini öpeceğine kendi elini öp. Atasözlerimiz - de, Hızır tap taze aramızdadır.

Halk düşüncesinde Hızırın tipi şö - ledir: Hızır, düşkünlere yardım yap - mak ve kendisini tanıtip ele vermemek için, dilenci, derviş, sucu gibi kılıklara girmekle birlikte onun yine kendine gö - re bir yapısı vardır. Ellerinin yumuşak, kemiksiz olduğuna inanılır. Silifke'de başparmaklarının kemiksiz olduğu söy - lenir ve el sıkışırken başparmak iki el arasında alınır ve yavaşça yoklanır. Par - mak kemiksiz ise sıkılan el Hızırın eli - dir. O zaman bu eli bırakmayıp kendi - sinden dilekte bulunmalıdır.

Hidrellez günü Hızır ak elbise gi - yinir. Buna dikkat edip ak elbiseli ol - lanlara saygı göstermelidir. Bazan Hı - zır elinde bir deynek, saç sakalı ağar - mış, yüzü nurlu, sevimli bir ihtiyar o - larak canlandırılır. Bastığı yerlerde ye - şil otlar bittiği ve kendisinin de yeşil esvaphı olduğu belirtilir. Halkın iyilik yapanlara (Elin yeşil olsun) diye dua et - mesi Hızırın elinin yeşil olmasından ki - nayedir.

Hidrelleze baharın müjdecisi oldu - ğunu, cübbesinin penbeli, sarılı, allı mor lu bahar çiçeklerinden örülmüş oldu - ğunu, al renkli küllâhına sardığı bahar çimenleri gibi zümrüt yeşili pırl pırl pırlıdayan sarıgının ucunun da nurlu yüzünü, ak sakahını okşadığı sanılır. (Osmanlı Tarihi Deyimleri, Hidrellez sözü) Hidrelleze, kırmızı pabucunun bastığı yerde renk renk çiçekler açtığı (aynı eserde) söylenir.

Hızırın bu timsali ecebilerin Noel Baba'sına benzemektedir. Bu benzeşiyi yaptıği işler bakımından da vardır:

Hızır, denizlere hüküm eder, deniz - cilerin koruyucusudur. Fırtınaya tutu - lanların, boğulma tehlikesi geçirmenin yardımcısıdır. Abı hayattan içdiği için sulara, kaynaklara, ırmaklara hüküm e - der. Hızırın atı ateştedir. Yangın teh - likesine düşenleri kurtarır. Hızırın do -

kunduzu şeyler yamaz, Hırsızlardan, hükümdarların kızmasından, şeytan şer - rinden, yılan ve akrep sokmasından ko - rur. Fakirlere, düşkünlere, borçlulara, darda kalanlara yardım eder. Sadaka ve renlerin mahını arttırır zengin eder. Mu - radına ermiyenlere murat verir, kismet verir. Aşıklara saz, şir öğretir. Kah - ramanları korur. İnsanlara servet, be - reket, hayat bağışlar. Elini sürdüğü şeylerin bereketi artar. Deyneğinin do - kunduğu fidanlarda çiçek açar.

Hidrellez gününün özellikleri: Bu gün hızır ile İlyas buluşurlar. Definele - rin bulunduğu yerde bu gece belli olma yan saatlarda yeşil bir ışık görünür. Bu gece suların nur akar. Akar suya gi - renlerin vücudu nurlu olur, hastalıklar dan kurtulur. O gece gökler nur kes - lir. Geleceğin nasıl olacağı belli olur. muratlar verilir, dilekler kabul olunur.

Hidrelleze çalgı, raks, oyun gibi eğlencelerden başka, yapılan özel tö - renlerin başında mantufal denilen, çöm lekler içine bir gece önceden konulan niyet nişanlarını çekme eğlencesi ve inanişi gelir. Bolluk veya kıtlık olup ol - mayacağı hakkında niyet hamuru, var yok hamuru yapılarak bir yıl içinde na - sıl davranılacağı tayin edilir. Hastalık tan kurtulmak için yeşillikler üzerinde yuvarlanılır. Güdallarma içinde para bulunan kese bağlanır. Hızırın eli bu keseye değerse bereketli olacağı sanı - lır. Kızlar kismetlerinin çabuk çıkması için gece duvardan duvara koşarlar. Kirlere, ağaçlıklara açılıp (Talihim, ta - lihim, dağda mısın, taşa mısın, ulu a - ğaçta mısın gel beni bul!) diye bağırıp talihlerini çağırırlar. İlk görecekları er - keğin kismetini olacağını sanırlar. Dilekler bir kâğıda yazılıp akar suya bırakılır. Ev sahibi olmak isteyenler geceden bir evcik yapar.

Hidrellez gecesi sabaha kadar uyku uyunmaz, açıkta, subaşlarında, dere boy larında eğlenceler yapılır. ateşler yak -ılır, gezilir. Ertesi gün sabahtan akşa - ma kadar da kırlarda eğlenilir. Şebn Karahisar taraflarında Hidrellez'de ça - lışan anaların karınıdaki çocukların sakat doğacağına inanılır. Bayram ka -

Bize gelen KITAPLAR

● Seyit Küçükbeziro: "İssiz Yuvalar — Konya Türküleri". Konya türkülerile hikâ - yeleri. Konya Umur Dergisi Yayını: I. 17 X 12 boyunda, 100 sayfa, 300 kuruş.

● Mehmet Önder: "Konya'da Erkek Gi - yimleri". Türk Etnografya Dergisi, 3. sayı - dan ayrı basım. 29 X 21 boyunda, 8 sayfa.

● Malik Aksel: "İstanbul Mimarisinde Kuş Evleri". İstanbul Enstitüsü Mecmuası sayı 5 den ayrı basım. 28 X 19 boyunda, 28 sayfa.

● Ali Rıza Yalçın: "Hayvancılık". Türk Etnografya Dergisi, sayı 3 den ayrı basım. 29 X 21 boyunda, 28 sayfa.

● Mustafa Erdoğan: "Sene 2959". Şiirler. Çağrı Yayını. 18,5 X 12,5 boyunda, 64 sayfa, 250 kuruş.

● Ünal Şöhret Dirlik: "Keloglan". Masal. Türk Köyü Yayınları, Masal Serisi: 36. Isparta. 17 X 12 boyunda, 16 sayfa, 30 kuruş.

dar bu güne önem verilir. O gün her aile toprağa sebze ve meyve tohumu dikme - ye mecburdur. Gebe kadınların tohum dikmesi çocuklarının sakat doğmasını önler.

Hidrelleze bilhassa kuzu dolduru - lur. Sütler, yoğurtlar, peynirli pideler, dolmalar, helvalar, tatlılar pişer. Bahçe - lere kırlara gidilir.

İstanbulda eski hidrellezlerin ha - zırlıkları haftalarca önceden başlardı. En fakir insan bile bu eğlencelere katıl - mak üzere masraf yapardı. Çatışmanın kiremidini, tenceresini, kazanını satıp - Ömer Hayyam'ın tavsiyelerine uyarak - Kâğıthaneye hidrellez safasına giden - lerin misali bu eğlenceye İstanbulda ne kadar önem verildiğini çok iyi gösterir.

Yurdumuzda Hidrellez, eski haya - tın hüküm sürdüğü, sosyal inikâpların yapılmadığı bilhassa kadınların kapalı ve saklı bulunduğu zamanlarda çok ge - kici kendine çok ihtiyaç bilmeyen bir bayramdı.

BEBEK ve OYUN

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

Musikinin menşeleri konusunda psikoloji görüşüyle konuşan bilginler musikiden Loşlanmak cevherimizin ilk tezahürünü bebeğin ninni ile rehavete kavuşup uykuya dalmasında buluyorlar. İlk şarkı söyleme tezahürü yine bebeğin rahatsızlık, acıkma gibi sebeplerle viyaklamasındaki kaygan seslerin inip çıkış ve hıçkırışlarıdır diyorlar: Bu glissandoların mafsallamp hecelenmesinden ses ve söz perdeleri baş gösterecektir. Kundağı açılınca rahatlığın sevinciyle kol ve bacaklarını oynatan bebeğin bu hareketleri de oyunun çekirdeğidir; keyif veya hırslanıştan tekerrürler hızını kazandırmaktadır. Bebek, etrafındakileri duya duya konuşmağa geçebilişi gibi, dinleyiş, şarkı ve kalgımda da bakıcısından yardım görür. Musiki tarihinin ilk çağında şarkı, şiir ve dans — hâlâ iptidailerde de olduğu gibi— henüz birbirinden ayrılamamış elbirlikli tartım (=ritm) üçüzlüğüydü. Mitolojinin "Müzler", efsanesinde ilk merhale olarak aynı üçüzlüğün hemşire müzleri vardır: müzik adı bu müzlere nispettir. Mitoloji kurma çağında bir tefekkür seviyesi vardır.

Ninni ile uyuyan bebek rüyasında koşar, oynar ve hatta uçar mı? Her emeklemeyi peşin rüyada mı geçirir? Orasını anlamıya imkân yoksa da, türküntülü rüyalarından habale hastalığına tutularak ömrü boyunca ceremesine katlanacak bebekleri az çok herkes bilir.

Şimalden inerek Afganistanın bir kuzey yöresinde asırlardır yerleşik bulunan, Moğol sayıdıkları halde türkçe konuşan ve türküler çağıran Hizara oymaklarında ninniye (ilâhiya) derler: bu kelime dıştan arapça ilâhi'ye benziyorsa da, onu ayrı tartarlar. — Farsçada "ilâli", ninni demektir. Nasıl ki (onların bir halk rivayetine göre) İngilizler de, güya farsçadan alarak ninniye "lulaly", diyorlar. Bu andırışmaların çocuk dilinden taklitçi onomatopeler almaktan ileri geldiğinde hiç şüphe yoktur. Nasıl ki Kars tarafımız türkçesinde de ninniye "lalay", denir. Ninni, nenni ve nanni gibi farklı söylenişleri bilinen kelimemiz,

aynı şeydir. — Kars tarafımızın "lalay,, ve "nanay" onomatopeleri arasında tek harf farkı vardır. — İmdi, nenni söyleyen anne için bebeğin kucak veya beşikteki tartımlı sallanışı oyunlarda gelişmenin doğuşa uygun ilk merhalesi değil midir? Nanay denilen Kars kadın oyun çeşitlerini o ilk merhalenin ileri bir sevinçli safhası sayarsak nenni ve nanay kelimelerinin çocukluktan kalma birliği de aydınlanır. Yaş farkları karışıyor.

Orhon yazıtlarında "tekmil, anlamına bir ulayı, yahut ulayı sözü geçer: mütevali ve muttasılın devamlı mânalarına da gelebiliyor. Gaziantep, Niğde, Cebelübereket, Konya, Sivas,, Kozan, Samsun yörelerinde bir alayı sözü "umumiyetle, hep bir olarak, anlamıyla bağımsız kelime halinde vardır. — Konya'dan Kadınhanı kazasının Gözlü köyünde 15 — 20 kadın tarafından tef ve türkü eşliğiyle "halayı sekmesi, adlı bir oyunun yürütülüp sevilmesi dikkati çeker. Çünkü, bu vilâyet erkekleri arasında halay tipli oyunlar (davul zurna gibi) hiç yok denilebilecek kadar seyrekleşmiştir. Halay adı "ulayı,, sözünden türeme olabilir; fakat Sivaslılar gibi yerli halk onu "alay,, ile bir sanıyor, ikisini bir sayıyor ve nice yerlerde Halay'a Alay diyorlar. Halay kelimesi sanıldığından daha yaygın ve bir ucu Asyadadır: Hazar Denizi ötesi türkmenlerinden-notaya alınmış şarkılardan "Halay hengi,, başlıklı bir türkü V. Beiaiev tarafından kendi eski folklor materyali kitabında neşredilmiştir. — Bununla beraber, Alay da yaygındır: fevc fevc anlamına "alay alay,, sözü Kirum ve Kazan türkçelerinde eskidir: alay kelimesi, aynı diyelelerdeki bulay sözü gibi, taife, yekün ve cemaat münasebetindedir; alay malay gibi bir şeydir. Yurtta çok yaygın bir kız çocukları toplu oyununun "Alaylar bulaylar,, tekerleme nakaratı bazan oyuna da alem olmuştur. Kimi de kısaca alaylar derler.— Kars'ın Lalay ve Nanay kelimeleri veznindeki Halay sözü bir bakıma da onomatopere görünüşündedir: oyununda çekilen "Yal lah hey!,, ünleminden kısaltma gibidir. (İlâ-

ARAŞTIRMALARI

ve edelim ki Burdur köy düğünü alayın -daki bir aley tabiri "ilâhi, sözünden bozulma sanılmıştır!). Yaş farkları yine karışıyor.

Kuklanın oynatılan yapma bebek oluşu gibi, kız çocukları da bebek yapıp hem oynar, hem de onu oynatırlar. Türkçenin Asya diyelelerinde bu bebeğin adı en eskiden beri **Kavurçak, Koğurçak, Kuğurçak, Kurçak, Kaşgarlı'da Kudhurçuk** okunabilen imlâladardır. Bizde anneler yavruyu se-verken çenesine dokuna dokuna "gogoş -guk,, demekten hoşlanırlar. Türkistanda karagöze "kolkorçak,, ve karagözcüye "koğurçakbaz,, derler. Rusçaya geçen kogol ve kogolnaya kukla anlamıyla aynı şeydir. "Kukla,, kelimesi eski yunancada yok, sonraki rumcada vardır. İtalyancada da "cucol,, (=kukul) mini mini ve gözde kız çocuğu anlamıyla kullanılır. Bu oyun çeşitlerinin Selçuklulardan Bizansa geçtiği anlaşılıyor; çünkü Orta Asyada da ortaçağda var olduğu biliniyor(1). — Besteci **Rimsky Korçakov'un** adındaki "Korçak,, türkçedir: Korçakoglu. — Eb'ül Gazi Han **Şecere-i Türk'te** şöyle demişti: "O zaman oralarda bir âdet vardı ki birinin oğlu, bir kızı, ağabeyi veya küçük kardeşi veya başka bir kıymetlisi ölürse onun suretini (kuğurçak) yapar, evinde saklardı. Arasına o sureti öpüp sevip okşiyarak bu filânın sureti derlerdi. Bu suretin önüne yemeklerinin ilk lokmalarını korlardı. Yüzlerini gözlerini bebeğe sürüp önünde yere eğilirlerdi. İşte böylelikle haberleri olmaksızın puta tapmayı meydana getirdiler.,, Kuğurçakın şamanlığa bağlılığı hakkında sayın Abdülkadir İnan'ın "Şamanizm,, kitabına bakınız. Hangi oyunların neden sonra çocukların eline nasıl düştüğüne dair tarihte bundan daha kesin iz belki de bulunamaz. — Çocuk çalgıları da bu bakımdan önemlidir: Eyüp oyuncakçılarının çocuklara sattığı gıft derili, saph ve kordonlu oyuncak davulların bazı şaman ve lâma âyin davullarının tıpkısı olduğunu dergimizdeki eski bir yazımda misal olarak anlatmışım. Sonradan eski bir batılı seyyahın kitabında Türkiyeden olarak gördüğüm aynı davulun irice gizilmiş bir resmini bu sefer hayrete düşmeden görerek iktibas ve son İkliğ kitabıma dercettim (sayfa: 34.)

Canlı bebeği oynatma konusuna biraz daha dönelim.

Sayın Kırzioğlu M. Fahrettin bir yazısında "bebek sevmeye,, türkülerini yedi bölümde inceleyerek, çocuğun bebeklikten çıkması çağına kadar ki merhaleleri ele almış ve bu incelemeyi Kars bölgemizdeki duruma göre yürütmüştü :

A) Nenni veya lalay (Bebeğin uyutulduğunda; — Azeriler de nenniye lalay derler); B) **Dandan veya Dandini:** bebeği elde oynatırken veya atıp tutarken söylenenler. Karstan verdiği bebek sevmeye türküçüklerinden biri şudur :

**Atım tutim ben seni
Şekere batım ben seni
Havıya bulut gelende
Ağzıma atım ben seni**

Kars'ın "Bebek oyunu,, adlı tek kadınlık pek sevilen bir çeşiti bulunduğu gibi, Yozgat ve başka yerlerde de aynı isimde bir kadın oyunu vardır ve bunlarda koca bebekler yer alır. Kendi bebekliklerini anış sayılsalar yeridir!. Yaş farkları yine karışıyor.

Miniminiyi oyalamak için anne veya bakıcının yavruya eller üstünde yaptırdığı hareketlerde bazan oyun unsuru fazla olur: kimi bebeğin sağ kolunu tutup kaldırarak elini bileği etrafında sağa sola döndürtür, hem de şu gibi tekerlemeleri bir iki perde de beşik gibi tartımla tekrarlar:

**Alaylı yavrum alaylı
Maşrapası kalaylı ;
Alaylı yavrum alaylı
Alaylı da bulaylı.**

Kimi de bebeği elleriyle havaya kaldırıp bir avucu üstünde iki tarafa tartımla döndüre döndüre farkına varmadan ilk dans duygusunu açılır. — Çocuğa verilen "çık -çık,, (eskiden çıkışağı) çalgısında da tartım imkânı ve sapında düdüğü vardır ki bunların ustası önceleri anne kalır. — Yukarı sözlerdeki **Alaylı bulaylı** tekerlemeleri büyükçe kızların toplu oyun tekerlemelerinde devam edecektir. — Kimi de, anne, elinin baş ve küçük parmaklarını kol gibi yanlara açıp üç ortaları bitişirerek üstüne kolları belirtecek surette yemenisini sarar; bebeği andıran bu sureti (2) çocuğun önünde örneklik çengi gibi oynatır, türkü söyler. Oyunun ilk sevinç ve neşesini çocuk

HALK DEYİMLERİ

Yazan: İsmet Zeki EYÜBOĞLU

Son yıllarda yurdumuzda girilen dilde yenileşme anlayışına karşı eskiden geçemiyen, yeniye inanamayan kimseler halka doğru gitmenin de önüne geçilmesini istediler. Onlara göre halk dili ince duyguları, yüksek düşünceleri anlatmaya yetmezmiş. Dilimizde bulunan el sözleri bu yüzden atılmamış. Bunlar Karacaoğlan'ı, Yunus'u, Koroğlu'yu, Dadaloğlu'yu bilmeyen, anlamayanlar olsa gerek.

Onların halk dili ile anlatmadıkları yüksek düşünceleri, ince duyguları nedir bilemiyoruz, bildiğimiz yalnız onların Türkçeyi bilmedikleridir. Yunus kâinata "evren", Kusurî ilâca "em" diyor.

Bir Kayseri halk türküsünde ise.

**Şu dağın oylumuna
Kuş konar yayhımına
Geñ hakkını halâl ef
Geldik yol ayırımına**

Deniyor. ayrım, "fark", yayhım "mer'a", oylum "vadi" karşılığıdır. Demek bunların karşılığı varmış ve ince, yüksek duyguları da yerine göre anlatmağa yetiyormuş.

böylece daha ana kucagında edinir, her radyo açılıştta oynanmaya çabalar, alışır.

"Dandini dandini danadan,, gibi tekerlemelerdeki davulu taklitli dandini kelimesi lügatlarda mecazla da vardır: **Dandini bebek**, yaşına yaşaymayacak hafiflikteki sakallı bebek ve süfaha maskarası; **Ortalık dandini**, yani darmadağınık, düzensiz, demektirler. Yaşlar karışır.

Hobbaca eğlenmek, Anadolu'dan pek eski bir sözdür: bir 18. yüzyıl metnimizde bu birleşim şöyle tarif ediliyor: "Arkası üstü yatan bir kimse ayaklarıyla bir çocuğu havya kaldırmaktır,, diyor **Hobbaca** gibi **hoppala** da hoptlamak fiiline bağlıdır ve bu fiil yalnız çocukların inhisarında değildir: **Yurtta Hoppara, Hopparlam, Hoptlama, Hopt narı** adlılar gibi oyun çeşitleri vardır: çocuk ve yaşlı oyunları arasındaki münasebete delildirler. **Hoppala** paşam bebek oyunu tekerlemesi de o cümledendir:

**Hoppala paşam hoppala
Fek de nonoştur maşalla**

Halk "misilleme" demez dengi dengine der, "refik" demez, eş der, "refakat" demez ayakdaşlık der, "mizan" demez ölçü, ölçek der.

**Türkü soylerum pekten
Aldı beni yürekten
Bu akşam geleceğüm
Geçür beni köpektin**

Diye türkü çığırırken "himaye et" anlamında geçirmek sözünü kullanır. Bunun gibi kollamak, gözetmek, bakmak, korumak, gütmek yerine göre himaye, muhafaza, mudafaa, nezaret anlamlarında kullanılır.

Karadeniz kıyılarında "hafif"e yeğnik "çabuk" a tepik, "kayıb" a yitik. "hâmile"ye yüklü denir.

"Allah" Tanrı, "Rab" yaradan, "hâlik", anlamlarında kullanılır.

„Yeri göğü yaradanım" derler. Halk kimsese sormadan "tin" sözünden "dinlenmek", gönül'den „teessür" karşılığı "gönüllenenmek", iş'den "ışgillenmek" sözünü türetmiştir. Yalnız bu "ışgillenmek" sözünün kaynağı iş'ten türetilmiş olup "ışgillenmek" tir. Son-

İyilik olur inşalla

Danalar girmiş bostana

karmaları gibi: Yaş çaçları yine karıştı. — **Hoppalık** aynı asıldan sıfattır: hoppa oyun denilebilir.

Böylece annenin kendi küçüklük hatıraları ve birikmiş müşahedeleriyle bebeğin sevinci birlikte oynanmış olurlar. Yavru yürüyüp konuşmadan önce neşeli agular arasında tartım ve oyunla kalgımayı sevmiş olur. İnsiyakî ve taklitçi bir oyun telkinçiliği ki, geleneği elbette Türk analarına inhisar etmiş değildi; konunun milletlere şamil olarak mukayeseli bir şekilde her unsuruyla incelenmesi her halde faydalı olur. Beşeriyetin danslar tarihi bendi çocukluk çağının karanlık yüzyıllarında açılmıştır diye inanarak düşünemiyoruz. Oyun tapınmadan da eskidir, âdeta ilk tapınıştır, ilk haz tepki ve tepinişidir, beşikten mezarı kadardır.

- (1) İslâm Ansiklopedisi: Karagöz.
- (2) Ki adı (gelinlik) tir.

ARAŞTIRMALARI

radan "iç,, değişip "ış,, olmuştur.

Dil bakımından en zengin, en geniş varlık kaynağı halk — bilgisi alanıdır. "Tasalud"u beğenmeyen halk onun yerine satışma'yı kullanıyor. "Munazaa" karşılığı çatışma, "münazara" karşılığı atışma, "musabaka" karşılığı yarışma kullanılmaktadır.

Gene de eskiciler bu halk deyimlerini beğenmez, ince duygularını anlatmak için yabancı dillerden kaba sözler alırlar.

İşin gerçek yönü Türk dilini bilemeyiştir, ince duyguları anlatamama korkusu değildir.

Avrupa dilleri Grek — Lâtin dillerinden türemiştir, onların ayrı birer dil kaynağı yoktur, Türkçe ise Arap — Acem dillerinden türemiştir, bir takım sözler olarak bozulmuştur. Türkçenin apayrı bir kaynağı vardır, ondan el sözlerini atmamak elden bir nesne gitmiş olmaz. Arabca Türkçeden zengin bir dil de değildir, açıkçası kırsırdır sözleri yapmacıktır. Bunu ancak bu iki dili iyice bilenler anlayabilir, Osmanlıca uydurmaları konuşmaya alışanlar anlamaz. Onlar Türk varlığını Osmanlılardan öteye götüremezler, onlar islâmlıktan önce bir Türk varlığının bulunduğunu bilemezler, onların gevresi Osmanlı uydurmalarıyla aktarma yapmağa alışmış kısır düşüncelilerdir.

Türk halk bilgisi alanında yorulmadan araştırmalar yapan kimseler dilimizin bu zenginliğini kolayca anlayabilirler.

Halk bilgisi araştırmalarına gereken değeri vermeyenler Türk dilinin bu inceliklerini göremezler.

Osmanlıcada ince duyguları anlatmak için kullanılan şu "ümmid" sözü Türkçe "Ümud" dan türetilmiş olup Acemlere geçmiştir.

Kapısının öğünde

Var yabani kutları

Yolla başa bir haber

Keseyim omutları

Halk bu sözü alışageldiği "omud" biçiminde kullanırken aydınlar "ümmid" demekten geçemez. Arablar Türkçe "Azık"tan "rızık", "erzak" sözlerini türetmişler "El—razak —u al— "Allah" kılığına bürünerek Kur'an'da girmiştir. Bunu ince duygulu kimseler bilmez, öğrenmek te işlerine gelmez.

Türk Halk dilinde bulunan ince deyimler

başka ulusların dillerinde kolay kolay bulunmuyor.

"Yürek yağı", "gönül acısı", "yürek yaması", "göz ağrısı", "gözümün çiçeği", "gözümün bebeği", "iki gözüm", gözden düşmek", "göze girmek", "gönül yapmak", "gönül almak", "gönül kırmak", "gönül eğlendirmek" gibi deyimler başka dillerde yoktur. Dil bakımından halk bilgisi araştırmaları en bol varlık alanlarıdır. Derli — toplu bilgisi olan bir dilci, halk bilgisi alanında umulmadık söz ve deyim kaynakları bulabilir.

Halk deyimleri yalnız sözlük değil gelenekler, inançlar bakımından da eşsiz bir bolluk kaynağıdır. Bunları elde edebilmek için halk bilgisi varlıklarını çevrelerde incelemek, halkı halktan bir kimse gibi anlamak gerekir. Halk bilgisi araştırmalarında verimli sonuçlara varılamaması işte bu yüzden.

İnsanın el, ayak, kaş, göz, gönül, yüz gibi çeşitli yönlerini konu edinmiş sayısız halk deyimleri vardır. Bunlar bir kaç büyük kitap kadar boldur. Bunları derli toplu olarak vermek düşüncümüz. Söz gelişi dış üstüne olan deyimlerden bir kaç: dişini sıkmak, dişlerini sökmek, dişine takmak, dişini göstermek, dişlerini saymak, dişini saydırmak, dişini dökmek, diş bilemek, diş geçirmek, diş kakmak, diş çekmek, dişinden arttırmak, dişine göre bulmak, diş kirası almak, diş çakmak.. Bunları istediğimizce uzatabiliriz. Bunların değerleri, gerçek anlamları kullanıldıkları yerlere göre belirtilir.

Halk dilinin bu zengin varlıklarını şimdiye değin ele alıp inceleyen, ortaya çıkarıp derli toplu bir biçime sokmak için uğraşan kimse olmamıştır.

Batı dillerinde bu zenginliği bulamıyoruz. Bu da gösteriyor ki halkın işlediği, geliştirdiği dille aydınların konuştuğu dil arasında büyük bir ayrılık vardır. Bu ayrılık halk dilinin çıkarımadır. Halk deyimleri de çevrelere, yörelere göre değişik. Urfada kullanılan deyimlerle, Karadeniz kıyılarında kullanılan deyimler arasında büyük ayrılıklar vardır.

Deyimleri derlemek halk — bilgisinin apayrı bir dalıdır. Bunların sözlüklerle pek açık bir ilgisi yoktur. Yalnız sözleri derleme bakımından birer önemli varlıklardır.

Türkçeye öz olan bu deyimlerin yanında

DEĞİRMEN (GERMİYAN) KÖYÜNDE HİDİRELLEZ

Yazan: Nedim ORTA

İstanbul'un köylerinden olan Germiyan köyü, kızıyla, kadınıyla, erkeğiyle ve tüm mâni, türkü, ninni, âdet ve an'enerileriyle birbirine kaynaşmış bir aileyi andırır.

Köy halkının bazı inançları:

1 — Ağaç korkutmak: Hidirellezde yapılır. Meyva vermiyen ağaçları balta ile korkutmaktır. Bunu iki kişi yapar. Sabaha karşı ağacın yanına varılır. Biri balta ile ağacı kesmiye yeltenir. Diğeri:

— Kesme! meyva verecek der. Beriki:

— Olmaz keseceğim, meyva vermedikten gayri ne dursun. Öbürü bunu tutar. Bu birkaç kez tekrarlanır. Artık ağacın meyva vereceğine inanılır.

2 — Kapılara ısırğan asmak: Bu da hidirellezde yapılır. Eve cadının girmemesi içindir.

3 — Evin yöresine kül dökmek: Hidirellez sabahı yapılır. Eve yılan, çıyan v. s. gibi haşaratın girmemesi içindir.

MANİLER: Hidirellezden bir gün önce tedarik edilen bir çömleğe; köyün tüm kızları, kadınları niyet atarlar. (Küpe, yüzük düğme, v. s. gibi) çömleğin ağzı bağlanarak bir gül fidanının altına konur ve burada bir gece bırakılır. Hidirellez günü çömlek alınır. Önce, çömleğin etrafında halka olanların tümüne şamil olan bir mani okunur.

gene başka dillerle tek sözle açıklanamayıp uzatılmağa değer sözler de vardır.

Seviştirmek, bağdaşmak, kıvrandırmak, gekiştirmek gibi. Bu sözler, bu deyimler halk dilinin kullanılışındaki incelikleri belirtmek bakımından oldukça önemlidir.

Türkçenin en öksüz, boş bırakılmış yölerinden biri belki de en değerlisi bu dil varlıklarıdır. Bunların tadına ancak ana dili Türkçe olan kimseler varabilir. Sonradan bir yabancı dil olarak bunları öğrenmek bir kişinin işi değildir.

Mâni mâni mantufar
Mantufarın başı var
Her kimlere çıkarsa
Devlet ile işi var.

Ve çömlek açılır. Her mâni okunuşta bir niyet çekilir. Niyet sahibi niyetini dinler.

Birkaç mâni:

Gitti gelirim diye
Yolu bilirim diye
Ahdetti yemin etti
Gelir alırım diye.

Karanfil burçak değil
Ucu tomurcak değil
Seveceksen ciddi sev
Sevdam oyuncak değil.

Bahçelerde gül gerek
Güllere bülbül gerek
Senin gibi güzele
Benim gibi yâr gerek.

Saç üstünde gözleme
Yalanectan özleme
Ne muradın var ise
Sakın benden gözleme.

DÜĞÜNLER: Salı günü başhyan düğün, Cuma günündek sürer. Davul, eşrafi düğüne davet eder. Bu, evleri tek tek dolaşmayla olur. Davet edilen kimse, davulcuya bir tenekle buğday veya bir tenekle veyahut bir sini tatlı verir. Davul davetini bitirdikten sonra biriken hediyeler güveyinin evine götürülür. Düğün evine yemeğe gidenler, kendi verdikleri erzaktan yapılmış yemekleri yerler.

Düğün, davul zurnayla yapılır. Güvey tarafı kız evine gelini almıya giderken, bir sandık lokum veya içki götürmek zorundadır. Götürmezlerse kabul edilmezler.

18 — 20 yaşına giren gençler evlenebilirler. 14 yaşına gelen kızlar çarşaf örtünürler. Bu, değişmez bir kanundur.

GAZİANTEP'TE DERLENEN FOLKLOR MADDELERİ

Yazan: Enver Sadık KOÇAK

ARICILIK ve ARILAR HAKKINDA:

Gaziantep ve çevresinde dört türlü arı vardır: 1 — Eşek arısı, 2 — Kör arı, 3 — Kızıl arı, 4 — Bal arısı. Bal arısı faydalı ötekiler zararlıdır. Eşek arısı, Kör arı ve Kızıl arı, bal arısını öldürürler, hem de bağlara zarar verirler. Bal arıları zağtar ve sütlüden denilen otları yerler. Bu otlar çok olduğu yıl bal da çok olur. Zağtar denilen otlar beslenen arıların yaptıkları bal beyazdır. Sütlüden denilen otlar beslenen arıların balı bîraz sarı olur.

Köylerde halkın çoğu bahçevandır. Bahçelerde gayet güzel elma, can eriği, zerdali (Mismis), kayısı, yaz ve kış armutları, vişne kiraz, nar, incir, fıstık, badem, ceviz gibi meyva ağaçları ile birlikte kerestelik kavak, söğüt, çınar ağaçları da yetiştirilir. Gaziantep ve çevresinde yetiştirilen sebze tarlalarıdır: Patlıcan, biber, domates, maydanoz, soğan, sarımsak, nane, tarçın, bamya, hiyar, karpuz, kavun. Aynı bölgede arpa, buğday mısır darısı, nohut, mercimek, akdam, fasulye yetiştirildiğini de unutmamak gerektir.

Gaziantep şehrinde yerleşmiş olan halkın civar köylerde toprağı yok gibidir; köylerde toprağı olan Gaziantepililer, köylülerle ortaklaşa ekim yaparlar. Bu takdirde elde edilen mahsulün yarısı toprağı eken köylüye ve yarısı da toprak sahibine ait olur.

AĞAÇ DİKME :

Gaziantep ve çevresinde ağaç yetiştirmek için fundalık denilen yerlerden fidan çıkarılır. Fundalıktan çıkarılan fidanlar ekim ayından itibaren bahçelere dikilmeğe başlanılır. Fidan dikilirken bir çukur açılır, bu çukura madeni para atılır, ondan sonra fidan yerleştirilerek çukur toprakla doldurulur; "Ya Rab" Sen rast getir, emeğimizi zayı (zayı) etme,, denilir. Bu suretle ağaç dikilmiştir olur.

BAĞLARA ZARAR VEREN HAYVANLAR:

Bağlara zarar veren hayvanların başında (tırıt — titil) gelir. Tırıt dalların sonlarında toplandığı için dal kesilir, ağaç tırıt

dan kurtarılmış olur. Bağlara zarar veren hayvanların biri de (pirecik) tir. Pirecikten ağacı kurtarmak için kıfir denilen bir nevi katrani ağacın dibine sürmek kâfidir. Kıfir pireciğin ağaca tırmanmasına engel olur.

HUBUBATA ZARAR VEREN HAYVANLAR :

Gaziantep ve çevresinde hububata zarar veren hayvanlar Buzacıburnu (Danaburnu) kösnü (köstebek) ile farelerdir. Bunlar sıçan otu denilen zehirli madde ile öldürülürler.

KEÇİLERE , KOYUNLARA ZARARLI NEBATLAR :

Kırlarda yetişen ve "Çerçöpü,, denilen bir ot vardır, bu ot keçileri ve koyunları zehirler. Keçi ve koyunları zehirleyip öldüren başka bir nebat da "Geliç,, adı verilen ottur. Bu ot yalnız keçiler ve koyunlar için değil, sığırlar için de zararlıdır.

HAYVAN HASTALIKLARI:

Bu bölgede hayvan hastalıklarının başlıcası Tabak'tır. Bu hastalığın âlameti şunlardır: Hayvanın ayakları arasında çıban çıkar, ağızdan salya gelir. Bu hastalık öldürücü değildir, fakat saridir. Hayvan hastalıklarının biri de "Karayanık,,tır. Bu hastalık da sarı ve aynı zamanda öldürücüdür. Hastalığın âlameti, hayvanın burnuna da at nalı büyüklüğünde şişler hasıl olur, bu şişlerden sarı bir cerahat gelir ve hayvanın o kısmını âdeta çürütür.

Bu iki hastalıktan Tabak hastalığının tedavisi için katran ve zeytinyağı ve göztaşı ile bir pomad yapılır. Fakat Karayanığın ilacı yoktur. Karayanığa tutulan hayvanların etini bu çevrede yemezler.

Bu bölgede görülen hayvan hastalıklarının biri de çiçektir. Çiçek hastalığına en çok koyunlarda tesadüf edilir. Hayvanın boğazının altı şişer. Bunun tedavisi için kükürt ve zeytin yağı ile yapılan bir merhem kullanılır.

Gaziantep ve çevresinde koyuna "Melek,, , keçiye "seytan,, derler. Öküz de köy

lülere sevilen ve uğurlu sayılan bir hayvandır. Çünkü öküz güftülerin piri olan Adem peygambere hizmet etmiştir.

Keçi ve koyuna sıcak geçerse samsaklı (sarımsaklı) koyu ayran içirirler. Sıcak geçen hayvanların ağızlarından salya ve bu runlarından sümük gelir. Kırılarda yetişen baldıran otu öküzleri şişirir ve neticede öldürür. Buna karşı halkın kullandığı ilaç hayvanın ağızına zeytinyağı akıtmak ve soğan vermektir.

Keçi ve koyun ötürük denilen bir hastalığa da tutulur. Bu hastalık en çok ilk baharda taze çayır zamanında ve hayvanların kuzuladığı sırada olur. Ötürük keçi ve koyunu kırar, bunun tedavisi de kabil olmaz. Ancak ilk defa ötürükten ölen hayvanın ayakları kesilip ağıla veya ahıra asılacak olursa öteki hayvanlar hastalıktan kurtulur. Bundan başka kırmızı renge yeni boyanmış yün ipliğinden bir parça ötürüklü hayvanın pöçüne bağlanacak olursa hayvan iyileşir. Pöç keçinin kuyruğu demektir. Yün ipliği koyunlarda kuyruk üzerindeki yüne bağlanır.

Öküz ve keçi hastahklarından biri de yeldir. Yele tutulan hayvanlara dağ çekilir. Dağ çekmek demek, hayvanların omuzlarını, kulaklarının arkasını, ege kemiğinin üstünü, arka tarafında kaba etinin üstünü çok kızdırmış demir şişe yakmak demektir. Dağılandıktan sonra öküz ve keçi yelden kurtulur.

Koyuna arız olan tufeyli hayvanlar, koyunu çok zayıf düşürür, buna karşı köylünün kullandığı ilaç, sarı katran ve kükürt mahlütüdür. Bu mahlüt tufeyli hayvanın bulduğu yerlere sürülür.

Atlar ve merkepler Ruam hastalığına tutulduğu zaman susam yağı, tütün tozu, kırmızı biber, hindyağı çıkarılan nebatın çekirdeği bir arada dövülüp elde edilen mahlüt hayvanın burun deliğinden akıtılır, bu takdirde atlar ve merkepler Ruam'dan kurtarılır. Uyuz olan hayvanlar için kullanılan ilaç da şudur: Baldıran otunun suyu tuzla karıştırılır, hayvanın üzerine sürülürse, bu suretle uyuz tedavi edilmiş olur.

Hayvanlar bitlenirse, deli tütün kaynatılarak suyu hayvanın üzerine sürülür. Deli tütün içilmeyen tütündür. Gaziantep'te ve

gevresinde çok ekilir, Mısır ve Suriyeye ihraç olunur. Hayvanlar sancılanırsa kulaklarından birisi delinir. Hayvanın kulaklarını delmekten maksat kan çıkarmaktır. Atlar sancılanırsa ön ayaklarındaki damarlardan kan alınır, kan alınan yere merkep gübresi bağlanır.

Soğuktan ve yorgunluktan öküzler kurbağacık hastalığına tutulursa bir miktar sarmısak tuzla beraber döğülür, bu mahlüt hayvanın boynuzlarının arası biraz yarılarak sürülür. Bundan başka dağlarda yetişen kızılçık otu yakılarak hayvanın karnı altında üç defa dolatılır, bu suretle hastalık tedavi edilmiş olur.

Deveye çok ağır yük yüklenirse sidiği tutulur. Bunun tedavisi için hayvanın ağızına rakı akıtılır. Deve hastahklarından biri de koltaktır. Bu hastalığa tutulan devenin iki ayağının arası karpuz büyüklüğünde şişer. Bu hastalığın tedavisi biraz güçtür. En iyi tedavi tarzı şişin etrafını dağlamaktır. Develeri uyuzdan kurtarmak için zeytinyağı ile katran mahlütü hayvanın üzerine sürülür. Bu tedavi tarzı tatbik edilmediği takdirde uyuz devenin yüreğine vurur ve hayvanı öldürür. Deve, bazı da deli olur ve etrafa saldırır. Böyle çıldıran devenin ağızını bağlarlar. Hayvanı kırk gün bir yerde bağlı tutarlar. Deve, ancak kış aylarında çıldırır, bu hastalık başka aylarda görülmez. Deve kabız olursa hayvana kuyruk yağı içirirler. Eskiden devecilik yahudilere mahsus imiş. Hatta develer hastalanırsa bir Yahudi çağırılır, hayvanın kulağı çektilirilmiş.

Atlar sancıya tutulursa bir ağaç dalının ucu sivriltilir, burnuna sokulup genzine batırılır, bir miktar kan çıkarılır. Bir de kuyruğunun ucu ustura ile kesilerek kan çıkarılır. Atlarda sancı, hayvanın yorgunluk halinde soğuk su içmesinden ileri gelir.

Atların arka dizlerinin şişmesine "karakuş", hastalığı denilir. Bunun tedavisi için dizlerin sağ ve solundaki damarlardan kan alınır, yahut şişler dağlanır. Atlara arız olan hastahklardan birisi de "kızıl kurt, tur. Buna tutulan hayvanların kulakları dülser, hayvan sancılanır ve sancının tesiri ile debelenir. Atların ayakları tutulursa ayaklar dağlanır ve üzerine katranlı bez sarılır.

KORKAK ADAM VE DEVLER

Yazan: Salim DALKIRAN

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellâl iken, pire berber iken ben babamın beşiğini tıngır mungır sallayan iken bir adam varmış. Bu adam okadar korkakmış ki ayakyoluna dahi karpuzı götürmüştü. Bir gün akşam bu adam yine sıkışmış ve karısına yalvarmış yakarmış adamın bu hali kadının canına tak demiş. Nihayet kadın adamı ayakyoluna götürmüş ve adamı içeriye kapatmış, kapıyı da kilitlemiş gitmiş, adam da tabii ayakyolunda kalmış. Adam, yalvarmalarının para etmeyeceğini anlayınca, oradaki bir pencereden dışarıya çıkmağı becermiş. Fakat eve gidemeyeceği için başka bir yere gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere depe düz gitmiş, 6 ay bir güz gitmiş ve nihayet büyük bir saraya varmış. Sarayın kapısını açmış içeriye girmiş. Bir de ne görsün? Büt yük bir oda, ortada 40 tane kazan kaynıyor ve etrafında da 40 tane dev sohbet ediyor. Bunun geldiğini gören devler hayret etmişler ve devlerin en büyüğü, Herkes bizim izimizi, tozumuzu görünce kaçar. Sen nasıl korkmadan bizim evimize girebildin, demiş. Adam da demiş ki: Hay yavrularım senelerdir sizi arıyorum ve nihayet çok şükür bulabildim. Çünkü ben sizin dedenizim, siz bu halime bakmayın, artık ihtiyarladım. Ve geçmiş, baş köşeye oturmüş. Devler de inanarak dedelerine hoş geldim demişler. Adam artık orada yerleşmiş kalmış. Bir gün yatmaya gittiğinde devler toplanarak dedemiz artık gitmeyecek, gelin biz gece yarısı gidip onu baltalarımızla öldürelim, demişler. Bunun da bizimki duymuş ve onların haberini yokke yatağının içine koca bir kütük koymuş, başlığını da kütüğe giydirmiş, ve kendisi de yükünün içine saklanmış. Gece yarısı olmuş, devler gelmişler, karanlıkta kütüğe dedelerine vuruyoruz zannıyla vurmaya başlamışlar ve iyice zorlanınca artık ölmüştür diye odalarına çekilmişler. Onlar gidince, adam hemen yerinden çıkmış, odun gam-

galarını, bütün küllükleri toplamış ve dışarıya bir yere atmış, sonra gelmiş yerine yatmış. Sabah da her zamanki gibi kalkmış ve bu gece beni pireler de bir türlü uyutmadı, demiş. Devler onun bu sözlerini duyup ölmediğini görünce, müthiş korkmaya başlamışlar. Yine bir gün yatmaya gidince devler toplanmışlar. "Yarın bir yarış tertip edelim, bu bir yürüme yarışı olsun, kim yürürken daha çok toz çıkarırsa ona bir çuval altın verelim. Eğer dedemiz kazanmazsa buradan gitsin" demişler. Bunu da duymuş ve onlar görmeden giyeceği kendi çizmelerine toz doldurmuş. Ertesi gün devlerin en büyüğü dedelerine yarış yapacağını söylemiş ve yarış başlamış. Devler hem hızlı yürüyor hem de toz çıkıyorlarmış, dedeleri ise çizmelerine toz doldurduğu için onlardan daha çok toz çıkartıyormuş. Bunun üzerine "Oğullarım gördünüz mü ben ihtiyarım ama sizden daha kuvvetliyim, demiş. Yarışı da kazanmış. Devler demişler ki: Dede yarışı kazandı, sana bir çuval altın verelim, sen de buradan git. O da, yok yavrularım, ben sizi zor güç buldum, artık bir daha bırakmam demiş.

Devler dedelerinden kurtulabilmek için yeni bir çare düşünmüşler. Bu da suymuş: Ertesi gün bir yarış daha yapacaklarmış, bu yarışta kim taşı sıkın un yapabilirse ona bir çuval altın verilecektmiş. Dedeleri bunu da konuşurlarken duymuş ve gizlice mutfaktan bir peynir bulmuş ve cebine saklamış. Ertesi gün buna yarışı söylemişler ve yarış başlamış. Dedeleri kendine iki yassı taş bulmuş ve kimse görmeden peyniri de arasına koymuş ve bakım evlatlarını, taşı un etmek değil, taşın suyunu bile çıkartıyorum demiş. Tabii bu yarış da kazanmış Devler buna demişler ki, "Geçen seferki altınlarını da verelim şimdi kimi de verelim. İki çuval altının olur, seni de altınlarını da evine kadar dalmızda götürürelim. Biraz nazlanmış, fakat sonra razı olmuş. Devler de bunu

ELİF' E AĞIT

Yazan: Musa BARAN

Bir ağıt duyarım çocukluğumdan beri. Ehemim (1) ağzından, bibimin (2) ağzından, anacığımın ağzından. Yıllar otuzu aştı, hep o ağıt. Geçenlerde bir gün, ana! dedim, bu ağıdı önce kim yaktı ola? Elif kim, anası kim? Anlatsana bana.

Deehh!.. dedi anam, içinin soluğunu boşalttı, elini sallamaya durdu. Okadar çok sallalı ki nice yılları ben bile yaşamış gibi oldum. Ortalıkta çıt yoktu. Lâf vaktinde açılır deyip söze başladı:

— Elif bibimin ölüsünü bekliyor - duk (3). Ben çocuğum ya. Akşamdan ağlaştık, ağlaştık, zaten gara yası herkes, bi de (4) yorgunluk üstümüze eyice hüllendi mi, kimimiz uyuklamaya durduk, kimimiz derin, derin düşünmeye, Garagız (5) ebem yekini verdi, dize geldi, "Oy!.. Elifim oy!.." deyip başladı mı ağıda. O, pek güzel (6) ağladı. Hepimiz sustuk. Onu dinlemeye durduk. Neler, neler gayrı, söyledi de söyledi. Etti edemedi, yetinemedi olmalı goptu, goyvardı "Elif ağıdını". "Nenni benim alaganlı Elifim nenni" deyipte Elif bibimin üstüne ganat geldikçe can mı geldi bizde....

Ehh..! Yalan dünya (7). Garagız e- hem de gitti, çok elifler gitti. Nadersin ötesini berisini. Böyükler, eskiden beri söylenip gelir bu ağıt derler. Garagız e- bëm de çocukluğundan beri duyarım bu ağıdı.

Bikere de Goca Merban biim, (8) altınlarıyla birlikte dallarında evine götürmüşler. Kapısının önüne koyup dönmüşler. Adam evinin kapısını çalmış, kim o? diyen karısına ben geldim, demis. Karısı da mendilini göster, kocam olduğunu bileyim, demis. Bu da göstermiş karısı kocasının geldiğini anlayıp i- çerive almış. adam altınları da içeriye getirmiş ve karısına "Sen beni ayakyo- luna kapatmasaydım, bunları bulamı- yacaktık., demis ve başından geçenleri anlatmış, yemiş içmiş murettlarına er- mişler.

gızı Göver öldüğünde mezerlikte söy- lediydi. Amma onca galabalık, erkek- ler bile susadurdular. Ağlamadık kimse galmadı. Dombur, dombur döküllüyordu milletin gözünden yaşlar. Goca Merban biimin sesi de boznağıdı demi ya; oy!.. oyyooy!.. dedikçe dağlar daşlar bile du- yardı.

Pekii ana, bunun aslımı astarını bi- len yok mu dediğimde:

— Yok oğlum. Herkes bu ağıdı bili- yo amma; onun üstüne daha da başka hiç bilmiyo (9). Bak ben sana (10) de- yiveriyim. Elifi, anasını bilen yok. Söy- lentiye göre anası Elifi zengin bir yere gelin etmiş. Sona da geçimsizlik olmuş, neden bilmem Elifi vurmuşlar. İşte E- lifin ağıdında geçiyo ya:

Anam, anam dedim kaçtım
Ayağım eşiğe doluştı düştüm
Körolası gursun arkamdan tez ulaştı
Tez gel anam tez gel elâ gözler süzülür.
Göçtüğüm Türkmen göçü
Vardığım gâvur içi
Anam beni neye verding mal için
Tez gel anam tez gel elâ gözler süzülür.

Ondan sona anası gelmiş Elifin, gel- miş, ama Elif gitmiş. Bakmış ki ne görstün. Gızı alaganlar içinde. Hemen dizegelivermiş, başlamış ağıt etmeye. İş- te o yangınıyan yakmış bu ağıdı:

Kozan dağına beşiğini gurdüğüm (11)
Güneşten yana gölgelik olduğum (12)
Ölmesing deyil ucelden adımı vurdu-
ğum (13)

Nenni benim alaganlı Elifim nenni..
Ediğimi elime aldım (14)
Siğimi belime çaldım (15)
Meşeli güğüsten ben sana geldim
Nenni benim alaganlı elifim nenni..
Yük dibine yerini ettiğim (16)
Üstüne ağır hal- lar örttüğüm
Koklayı koklayı sabahları duttuğum
Nenni benim alaganlı elifim nenni..
İn ağacı duvarda çakılı
İği bucakta sokulu (17)
Sarı saqları yayla çiçeği kokulu

ELMALI'DA BİLMECELER

Yazan: Hüsnü YILDIZ

İlçe halkı bilmece sözünü bildiğimiz an- lamda biliyorlarsa da, bilhassa köylerinde bilmece sözünden hemen hemen birşey an- lamıyorlar. Onlara "Bilmece söyleyin. ", dediğimiz zaman "Bu da ne demektir?," gibi yüzümüze bakıyorlar. Kişioğlunun ilk anda "Galiba bunlar bilmece bilmiyorlar., yar- gısına varacağı geliyor. Oysa ki kazın aya- ğı öyle değilmiş. Bizim bilmece dediğimiz şeye onlar "Küçük masal, veya "Masal sök- mek, derlermiş. Böylece işin kühünü öğ- renince gönlümüz rahatladı. Hangi köye uğ- radı isek sözü bilmeceye getiriyor, "biraz küçük masal sökün bakalım., diyoruz.. Bi

Nenni benim alaganlı elifim nenni.

1 — EBE = Nine, baba ya da ana- nın anası.

2 — BİBİ = Hala, babanın kızkar- deşi.

3 — ÖLÜ BEKLEMEK = Eğer bir kimse akşama yakın ya da gece ölürse ertesi gün sabaha kadar dostları ölünün başında bekler. Gün endikten sonra me- zara ölü koymak olmaz. Ve gece ölünün yalnız bırakılması görülmüş şey de- ğildir tahtacılar da.

4 — Bİ DE = Bir de.

5 — GARAGIZ = Tahtacılar da ka- dın adı — Karakız —

6 — GÖZEL = Güzel

7 — DÜNYE = Dünya

8 — BİİM = Bibi. Has bibi olmayıp- ta başka bir kadına bibi demek gere- kiyorsa Elif bi, Fatma bi denip kısa kesilir.

9 — BİLMİYO = Bilmiyor

10 — SANĞA = Sana ile sağa ara- sında genizden bir seda çıkararak söy- lenir.

11 — KOZAN DAĞI = Adana'nın kazası Kozan civarında. Türkmenlerin Anadoludaki çok buldukları bir yer.

12 — Güneşten yana gölgelik oldu- ğum = Bir ana beşikteki yavrusuna meme verirken beşiğin üzerine kanat

lenler de kesenin bağını çözüyor, içindeki- leri olduğu gibi döküveriyor.

Masal sökmek (bilmece söylemek) ço- cuklar arasında çok alâka uyandırıyor . Öyle ki çocuklar kendilerinden geçiyor. Ne- rede ve kimin yanında olduklarını unutuve- riyorlar. Karşılıklı olarak bilmece söyle- niyor, cevaplar alınıyor. Eğer karşı taraf so- rulan bilmeceyi çözemezse onlardan bir köy, bir şehir veya bir semt istenir. İstenilen ba- ğış verildikten sonra çözüm söylenir. Bu, böylece devam eder gider. Ta ki taraflar dan biri sermayeyi bitirip yenilmeyi kabul etmesine dek.

Küçük masallar (bilmece) anonim

gerer. Güneşten yana durursa çocuk gölgede kalır.

12 — Ucelden ad koymak = Çocuk- lara ana, baba adı konur daima. Ama bir kaç çocuk ardarda ölür, yagamazsa süllülede hiç olmayan bir ad konur.

14 — EDİK = Ucu yukarı kalkık bot şeklinde bir ayakkabı. Anadolunun çok eski çağlardan beri karakteristik bir ayakkabı tipidir.

15 — Siğimi belime çaldım = Siğ- üçetek elbisede eteklerin öndekilerin i- kisinin ucu. Çabuk koşabilmek için yani ayaklarına dolaşmasını diye onları beli- ne sokuyor. Çalmak burada sokmak an- lamındadır.

16 — Yük dibine yerini ettiğim = Yörük çadırında yük dibi en kuytu ve muhafazalı yerdir. Rüzgârı, soğuğu tu- tar.

17 — İp ağacı duvarda çakılı İği bucakta sokulu, deyince Elifin anası kızının dokuma aletlerinin daha yerinde olduğunu söylüyor.

(Bu ağıt İzmirin Urla kazasının Ba- demler köyünden alınmıştır. Diğer Türk menlerde yaptığımız araştırmalarda hiç bir yerde duymadım. Bugün için birşey söylemek doğru değil, amma Bademler ileriye birlikte Kozan yörelerinden gel- miş ve ilk oarak 150 — 200 sene önce söylenmiş olsa gerek).

halk verileri olduğundan, bir bölgede bulun-
nanlar, başka bölgelerde de bulunabilir. Böy-
le bilmecelelerin esas hangi bölgenin malı ol-
duğu hakkında kesin bir yargıya varmak
yanlış olur inancındayız. Hakiki bir araş-
tırma yapmadan — ki şimdilik bu müm-
kün değildir — bu bilmece falan bölgenin,
şu bilmece de filan bölgenin malı diye zo-
runlu bir yargı, bizi daima yanlış yollara yö-
neltir. Bir derleyiciye düşen ödev o bölge-
deki verileri toplamaktan ibarettir. Böyle
bir çalışma ile her bölgeden toplanan mal-
zemeler bir araya getirilir. Türkiye çapında
derlenen malzemeleri titiz bir folklorcu
meydana çıkarak tasnif eder. ilim açısın-
dan inceleyerek bölgelere göre bölümlere
ayırırsa, o zaman — yine eksik olmakla be-
raber — Kesin bir yargıya varılabilir.

Biz, bu noktadan hareket ederek derlemiş
olduğumuz küçük masallardan bir kısmını
aşağıya alıyoruz.

1 — Ağaç üstünde kitli sandık

Çözüm: Ceviz

2 — Ağlama tinton, ağlama tinton şimdi
kulağını burarım.

Çözüm: Saz

3 — Ak katır ayazda yatır.

Çözüm: Yuğu taşı

4 — Akça filfil taşı, bulamazsan götünü
kaşı.

Çözüm: Para

5 — Akşam oldu, yaymanı yaydım, kızılı
gömdüm, kılıyı yumdum.

Çözüm: 1. Yatak, 2. Ateş, 3. Göz

6 — Alçacık tepeden incecik kar yağar.

Çözüm: Elek

7 — Alçacık tepeler, incecik küpeler,

Çözüm: Kızılık (Eren)

8 — Alçacık boyulu kadife donlu

Çözüm: Patlıcan

9 — Altı tekne üstü tekne içinde kara
hokna

Çözüm: Kaplumbağa

10 — Ak kutu kapağı, içi dolu yapağı,
yapağı değil ipek, bunu bilmeyen köpek.

Çözüm: Koza

11 — Alt yanı teneke üst yanı teneke

Çözüm: Tiske

12 — Ambar açıldı kara biber saçıldı.

Çözüm: Keçi boku

13 — Anasına sattığının gâvuru kula-

ğına bastın mı bağırı.

Çözüm: Tüfek

14 — Alası alası kaplan alası bunu bil-
meyen 32 al veresi.

Çözüm: Kilim

15 — Arap oğlu belı bağı.

Çözüm: Tava

16 — Bastım kabarı çektim geberi.

Çözüm: Çizme

17 — Bastım bakıra bindim çukura

Çözüm: Özengi

18 — Başı sallı dibi kıllı

Çözüm: Pırasa

19 — Ben giderim o da gider, önümde
metelik gibi iz eder.

Çözüm: Asa

20 — Benim evde bir gidi var eğri eğri
budu var.

Çözüm: Kantar

21 — Ben giderim o da gider ardımdan
tim tim eder.

Çözüm: Gölge

22 — Bende yapışık, sende yapışık, çam a-
ğacı çamda yapışık.

Çözüm: İsim

23 — Benim bir sürü çocuğum var her
gün suya katarım.

Çözüm: Kaşık

24 — Benim bir sürü çocuğum var ak
başı.

Çözüm: Pırasa

25 — Bizim evde kuyu var; içinde suyu
var; kuyunun içinde yılan, yılanın ağzında
mercan.

Çözüm: Lamba

26 — Bir sürü çocuğum var götü çöplü

Çözüm: Üzümlü

27 — Bizim evde bir haşarı, başı damdan
dışarı.

Çözüm: Baca

28 — Bir sürü çocuğum var kara başlı
başı.

Çözüm: Kibrit

29 — Buradan attım kılıcı, İstanbuldan
çıktı bir ucu.

Çözüm: Şimşek

30 — Bilmece bildirmece dil üstünden
kaydırmaca.

Çözüm: Dondurma

31 — Bir sürü çocuğum var al fesli fesli-

Çözüm: İğde

32 — Bir kutum yedi türlü ipeğim var.

Çözüm: 1. Yumurtaya kulp yok. 2. Sa-
ca kalay yok. 3. Göge direk yok. 4. Denize
köprü yok. 5. Yere astar yok. 6. Katıra ku-
lun yok. 7. Dul kârıya duvak olmaz.

33 — Bir evim var kırk tane gözü var.

Çözüm: Çarık

34 — Bizim evde bir gelin var. Gelene gi-
dene su verir.

Çözüm: Tas

35 — Bir sürü çocuğum var burnu çöplü

Çözüm: Nohut

36 — Bir ak keçim var her gün yere çar-
parım.

Çözüm: Sümük

37 — Bir elma ağacım var 18 i günde,
22 si kuzda (gece).

Çözüm: Namaz

38 — Bir hoca var kırk yamalıklı tacı var.

Çözüm: Lahana

39 — Bir eşek buldum binmesi gevşek.

Çözüm: Ayakkabı

40 — Bir evim var ne penceresi ne kapısı
var.

Çözüm: Yumurta

41 — Çıt demeden ağaca çıkar.

Çözüm: Karınca

42 — Dağdan attım tan gibi oturdu sul-
tan gibi.

Çözüm: Ambar

43 — Dağdan attım kırılmadı bir yum-
ruğa dayanamadı.

Çözüm: Yumurta

44 — Dışı deri, içi et, daha içi kadife

Çözüm: İğde

45 — Diz çöktüm yanına bastım yarığ-
na.

Çözüm: Sandık

46 — Dünyada iki güzel biri birinden gü-
zel birbirine benzer, biri birine bakar.

Çözüm: Ay - Güneş

47 — Dört takır tukur iki hellü hüllü.

Çözüm: Eşek

48 — El alır sandık almaz.

Çözüm: Tüfek

49 — Evden eve tintin top.

Çözüm: Sıçan

50 — Evden eve enikli kancık.

Çözüm: Tuz taşı

51 — Evden eve tantan eder.

Çözüm: Yay

52 — Fır fır uçar akça sıçar.

Çözüm: Değirmen

53 — Fız fızdık otuz iki kızdık dereler-
de kışladık mahrabeler işledik.

Çözüm: Arı

54 — Fir firicik burnu yiricik.

Çözüm: Tengirek

55 — Fili fili fincan içi dolu mercan.

Çözüm: Nar

56 — Gider gelmez.

Çözüm: Kumar

57 — Gündüz kan emer gece yıldız sayar.

Çözüm: Övendir

58 — Gök öküz göge bakar, altından ay-
ran akar.

Çözüm: Çam

59 — Gönü var canı yok.

Çözüm: Körük

60 — Harıma atladı kaz yumurtladı.

Çözüm: Sukabağı

61 — İki dağ arasında öküz böğürür.

Çözüm: Osuruk

62 — İstanbulda süt pişer kokusu bura
düşer.

Çözüm: Mektup

63 — İncecik fidan dünyayı yudan.

Çözüm: İğne

64 — İki keçim var biri gündüz yayılır
biri gece.

Çözüm: Güneş, Ay

65 — İki kulağından tuttum dibine ka-
dar soktum.

Çözüm: Çizme

66 — Köprüden üç kişi geçti. Biri yü-
rüdü geçti, biri gördü geçti biri görmeden
geçti.

Çözüm: Kucağı çocuklu ve hamile kadın

67 — Kulun kuyuya düşmüş kulakları
akıp gider.

Çözüm: Bel bıçağı.

68 — Kat kattır katmer değil; sarıdır el-
ma değil.

Çözüm: Soğan

69 — Kara koyun derisi İstanbuldan be-
risi.

Çözüm: Şemsiye

70 — Kara deve çöküp gelir, kozaları
döküp gelir.

Çözüm: Baca

(Devamı var)